

Kruidenrijk gras past in verhaal

Kruidenrijk grasland past goed in het verhaal van duurzaam geproduceerde boerderijzuivel. En niet ieder type kruidenrijk grasland hoeft te leiden tot een lagere gras- en melkproductie. Dat zegt Pedro Janssen, onderzoeker Duurzame veehouderij & Agrobiodiversiteit bij het Louis Bolk Instituut.

TEKST: HENK TEN HAVE – FOTO'S: LOUIS BOLK INSTITUUT

Het Louis Bolk Instituut in Bunnik doet vanaf 2017 meerjarige proeven met kruidenrijk grasland. Door heel Nederland zijn proefvelden ingezaaid, op klei, veen en zand. Er wordt met een wetenschappelijke insteek naar de proefvelden gekeken (bijvoorbeeld het effect op de biodiversiteit) of met een meer praktische insteek

(bijvoorbeeld tegen welke managementaspecten lopen melkveehouders aan). “Zo willen we een totaalplaatje krijgen van kruidenrijk grasland”, vertelt onderzoeker Pedro Janssen.

Eigenlijk zijn er twee soorten kruidenrijk grasland?

Janssen: “Ja, er wordt onderscheid gemaakt tussen productief kruidenrijk grasland en

extensief kruidenrijk grasland. Ze kunnen elkaar wat overlappen, maar de primaire doelen verschillen. Bij productief kruidenrijk grasland is het primaire doel om een stabiele productie te behalen, terwijl bij extensief kruidenrijk grasland een zo optimaal mogelijke biodiversiteit op nummer één staat en de productie minder belangrijk is. Maar ook productief kruidenrijk grasland kan veel toevoegen aan de biodiversiteit. Het bevat

onder andere witte en rode klaver die makkelijk bloeien en waar bijvoorbeeld veel hommels op af komen. En bloeiende smalle weegbree trekt veel bijen aan. Productief kruidenrijk grasland voegt ook ondergronds wat toe; zo zorgt rode klaver voor meer regenwormen.”

Welke voordelen biedt kruidenrijk grasland nog meer?

“Op zandgrond hebben kruiden een duidelijk positief effect als er een tijd geen of weinig regen valt. Grassen hebben een meer oppervlakkige beworteling, waardoor ze bij droogte onvoldoende water kunnen opnemen en afsterven. Veel kruiden, zoals cichorei en rode klaver, hebben een penwortel die dieper de grond in gaat, waardoor ze een langere periode van droogte aankunnen. Die kunnen dan het gat opvullen van de door de droogte weggevallen grassen en voor de productie zorgen.

We hebben ook onderzoek gedaan naar kruidenrijk en regulier grasland (met alleen gras) en kunstmestgebruik. Het reguliere productieve grasland kreeg wel kunstmest en het productieve kruidenrijke grasland niet. In het onderzoek had het kruidenrijke mengsel zonder kunstmest een hogere opbrengst dan het reguliere mengsel met kunstmest door het binden van stikstof door de klaver en de droogtetolerantie van de kruiden.”

Welke kruiden zitten er in de mengsels voor kruidenrijk grasland?

“In de productieve kruidenrijke mengsels zit zaad van een gras die de melkveehouder zelf kan kiezen, vaak Engels raaigras, eventueel gecombineerd met andere grassen. Daarnaast worden witte en rode klaver veel gebruikt: witte klaver meer voor beweiding en rode meer voor maaipercelen. Van de kruiden die worden gebruikt zorgen cichorei en smalle weegbree voor de meeste productie. De meeste mengsels bevatten 5 tot 20 procent van deze kruiden. Kruiden die er verder nog bij worden gedaan zijn wilde peen, karwij, rolklaver, duizendblad en esparcette. Deze kruiden zie je wel terugkomen in het land, maar zullen niet de aandelen halen die de cichorei en smalle weegbree halen. En op de ene grondsoort zie je bepaalde kruiden wel terugkomen en op de andere grondsoort nauwelijks.”

Leidt kruidenrijk grasland tot een lagere drogestofopbrengst dan regulier grasland?

“De opbrengst van extensief kruidenrijk grasland is echt lager. Dan gaat er bijvoorbeeld ook minder mest op en is biodiversi-

teit het primaire doel. Tegenover de lagere opbrengsten staat meestal subsidie vanuit bijvoorbeeld een weidevogelpakket. De opbrengst van productief kruidenrijk grasland is hetzelfde als die van regulier grasland, en soms hoger, zoals het er nu naar uitziet.”

Heeft kruidenrijk grasland effect op de melkproductie?

“Daar is nog weinig onderzoek naar gedaan. Wel horen we van boeren die deelnemen aan onze proeven dat ze geen verschil in productie merken bij de overgang van regulier grasland naar productief kruidenrijk grasland, en dat koeien zelfs meer gaan vreten omdat ze de kruiden heel smakelijk vinden. We hebben ook voederwaardeanalyses laten uitvoeren. Want je kunt wel een hoge drogestofopbrengst hebben, maar als de voederwaarde lager is, wordt het voor de melkveehouder niet interessant. Qua VEM en DVE presteert het kruidenrijke gras vrijwel hetzelfde als het reguliere gras. Terwijl de percentages grassen en kruiden nogal verschillen: van het reguliere grasland komt bijna honderd procent gras, van het kruidenrijke grasland komt 40 procent gras en verder onder andere klaver, smalle weegbree en cichorei. Je zou dan behoorlijke verschillen in voederwaarde verwachten, maar dat was dus niet het geval.”

Kunnen alle koeien goed omgaan met kruidenrijk gras?

“Bij productief kruidenrijk grasland gaat het eigenlijk altijd goed, doordat het om een vrij jong en smakelijk gewas gaat. Wel hoorde ik van een veehouder dat zijn koeien in het vroege voorjaar, toen het gras veel suiker bevatte, minder van de cichorei vraten. Het contrast tussen het zoete gras en de wat bittere cichorei was te groot. Een andere veehouder merkte dat zijn koeien even moesten wennen toen hij ze ‘s morgens in een perceel met kruidenrijk gras liet. Maar toen hij ‘s middags terug kwam was de hele wei afgevreten. Verder gaat de smakelijkheid van de kruiden omlaag als ze gaan bloeien, maar dat geldt ook voor gras dat in de aar schiet.”

Hebben de kruiden effect op de melk en zuivelproducten?

“We verwachten niet dat er meetbare effecten zullen zijn, omdat de aandelen van de kruiden in de mengsels niet heel hoog zijn. De productieve kruidenrijke mengsels bevatten bijvoorbeeld 10 procent cichorei en 10 procent smalle weegbree.”

Tips

1. Probeer kruidenrijk gras eerst uit op een perceel van 1 tot 3 hectare dat je toch al wilt vernieuwen. Daarmee is het behaarder en kun je het een beetje in de vingers krijgen.
2. Kies geen slecht perceel uit, want dan weet je bijna zeker dat je proef gaat mislukken, bijvoorbeeld door de hoge onkruiddruk. Kies een gemiddeld of goed perceel.
3. Gebruik een zaaidichtheid van 30 kg graszaad en 10 kg kruiden en klavers per hectare.

Waar moet je rekening mee houden bij de teelt van kruidenrijk grasland?

“Kruiden hebben fijner blad dan gras. Als je de kruiden te vaak schudt, verpulvert het blad helemaal. Eenmaal schudden is het best. Verder kun in je kruidenrijk grasland niet meer volvelds spuiten tegen onkruid, omdat met spuiten ook al je kruiden verdwijnen. Dus als er een ongewenst kruid in je grasland voorkomt, zoals ridderzuring, kan het lastiger zijn om dat te bestrijden. Uit studies blijkt overigens dat er in productief kruidenrijk grasland minder onkruid voorkomen dan in regulier grasland, doordat de gewenste kruiden lege plekken in het perceel innemen, waardoor er minder ruimte is voor onkruiden.”

Past kruidenrijk grasland in het verhaal over duurzaam geproduceerde boerderijzuivel?

“Ja, dat past er heel goed in. Voor de biodiversiteit heeft kruidenrijk grasland grote voordelen: bloeiende klavers en smalle weegbree kunnen bijdragen aan de insectenstand. En dat je geen kunstmest meer hoeft te gebruiken en niet meer volvelds spuit om onkruid te bestrijden, zijn ook een heel goede verhalen naar de buitenwereld toe. Binnen de proeftuin Krimpenerwaard zijn we op zoek naar een meer adaptieve landbouw, een robuuster landbouwsysteem, en kruidenrijk grasland draagt daar zeker aan bij. Wel vraag ik mij af of burgers van een afstand het verschil zien tussen productief kruidenrijk grasland en regulier grasland, want ze zijn beide veelal groen. Dus het is goed om burgers te vertellen dat je kruidenrijk grasland hebt, wat het doel ervan is en hoe zij de verschillen kunnen zien – een beetje educatie.”